

Butlletí Informatiu *d'història de l'educació*

Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana

Núm. 23, octubre-desembre 2007, - 2a època

History of Education Bulletin - Bulletin d'Histoire de
l'Éducation - Boletín de Historia de la Educación

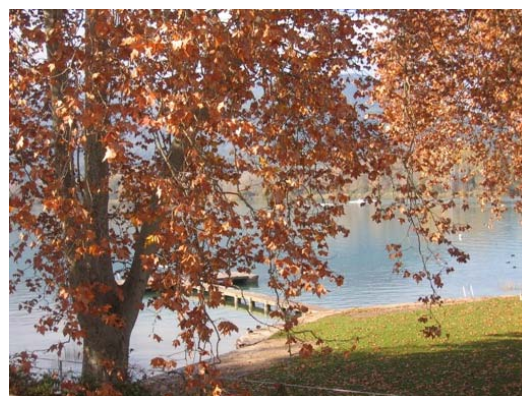
En aquest número hi trobareu:

Resistència al franquisme i educació no formal	1
El que ha esdevingut	3
Llibres	5

RESISTÈNCIA AL FRANQUISME I EDUCACIÓ NO FORMAL

La Societat d'Història de l'Educació als Països de Llengua Catalana (SHEPLLC), el Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles (CECB) i la Universitat de Girona, amb la col·laboració d'institucions i entitats diverses, dedicaren les XVIII Jornades d'Història de l'Educació i el Col·loqui de Tardor 2007 a l'estudi de la resistència que durant la dictadura franquista es donà en l'àmbit no escolar. L'objectiu d'aquestes jornades fou recollir la memòria històrica de l'època franquista en el camp de l'educació no escolar. Així és que, diversos especialistes, en el transcurs de les jornades debateren sobre l'educació no formal i la deslegitimació del franquisme tot historiant les iniciatives, activitats, etc., que en aquest camp d'estudi varen portar a terme entitats civils i religioses que maldaren per mantenir viva la nostra llengua, la nostra història, la nostra cultura, malgrat la voluntat de les autoritats franquistes per uniformar la societat i

anihilar tot allò que comportava pluralitat i diversitat.

Les jornades comptaren amb diverses conferències d'especialistes de reconegut prestigi en l'estudi de la resistència educativa i cultural al franquisme en l'àmbit dels territoris de parla catalana, així com també de valuosos testimonis personals.

Albert Balcells i Pere Fullana tractaren sobre la resistència cultural al franquisme a Catalunya l'un, i sobre els diversos models de resistència al franquisme a través del mapa associatiu a Mallorca l'altre. D'altra banda José Murià, des del testimoni i les vivències personals, tractà sobre la resistència cultural al franquisme des de l'exili a Mèxic.

Altres testimonis personals de resistència cultural i cívica al franquisme es pogueren escoltar en la taula rodona que, amb aquesta finalitat, s'organitzà i en la qual participaren: Jordi Porta, president d'Òmnium Cultural, Joan Solana, escriptor i professor de l'IES Pere Alsius de Banyoles, Miquel March, antic escolta i historiador de l'escoltisme mallorquí, i Isidre Crespo, representant del Secretariat de l'Idioma d'Acció Cultural del País Valencià. Així mateix, les diverses comunicacions presentades a les jornades foren classificades en tres grans àmbits: la resistència durant el primer franquisme (1939-1955), la resistència durant el

franquisme consolidat (1956-1975), i els estudis locals en el camp historicoeducatiu a través de les biografies i la memòria oral.

Hom sap que la recerca historiogràfica sobre el franquisme ha estat important en aquests darrers vint anys. També ha estat així en l'àmbit de la investigació historicoeducativa. L'atenció s'ha centrat, principalment, en les primeres etapes del franquisme i molt poc en les darreres etapes de la dictadura, en què es produïren notables transformacions en el camp educatiu.

En les jornades que ressenyem ens poguérem apropar a diversos exemples individuals i col·lectius que ens mostraren com la resistència al franquisme va abraçar tots els àmbits territorials de cultura i llengua catalana i, el que és més important, tots els camps de la cultura i de l'educació.

Ens apropàrem, en definitiva, en expressió dels seus organitzadors, als oasis i les esquerdes del sistema on fou possible una acció educativa ben contrària als objectius del franquisme d'adoctrinament i d'imposició del seu model de persona i de societat, a través de l'educació. Importants nuclis de la societat civil catalana, valenciana i balear combateren el franquisme i, precisament, aquest front cívic fou una de les seves manifestacions més eficaces en el camp de l'educació no formal, al qual pretengueren prestar atenció i recuperar la seva memòria i el testimoni les presents jornades d'aportació i debat.

Finalment, com a cloenda de les jornades, i fora de la seva temàtica específica, Willeim Frijhoff feu, en una suggerent conferència,

el text íntegre de la qual es publicarà a la revista de la Societat, un balanç de l'evolució historiogràfica educativa, tot aportant valuoses i interessants reflexions de cap on ha de tendir la investigació historicoeducativa en el nostre futur més immediat.

EL QUE HA ESDEVINGUT

CONFERÈNCIA DE LA DRA. MARIA ISABEL MIRÓ

El passat dilluns dia 10 de desembre la nostra companya la Dra. Maria Isabel Miró Montoliu, professora de la Universitat Rovira i Virgili, pronuncià una interessant conferència sobre *L'Educació jueva als països de parla catalana a l'Edat Mitjana*. L'acte, organitzat per la secció de Llegat Jueu de l'Associació per a la Revitalització dels Centres Antics (ARCA), se celebrà al Club Diari de Mallorca, a Palma, i comptà amb una nombrosa assistència de públic.

IV JORNADES D'HISTÒRIA DE L'EDUCACIÓ VALENCIANA

El Departament d'Educació Comparada i Història de l'Educació de la Universitat de València, juntament amb el CEIC Alfons el Vell de Gandia, organitzaren les quartes jornades d'història de l'educació valenciana, que se celebraren a la Casa de Cultura Marqués de G. de Quirós durant els dies 9 i 10 de novembre.

La temàtica de les jornades girà entorn de la renovació pedagògica a València al segle XX, i comptà amb les conferències següents: *Del regeneracionisme a la República: el compromís social de la renovació pedagògica*, a càrrec del Dr. Alejandro Mayordomo Pérez i de la Dra. M. del Carmen Agulló Díaz, ambdós de la Universitat de València. *L'impuls crític a la renovació pedagògica des de les darreries del franquisme a la transició a la democràcia*, a càrrec del Dr. Luis Miguel Lázaro Lorente de la Universitat de València. *El compromís dels ensenyants amb la transformació social al País Valencià*. *El moviment de renovació pedagògica Escola d'estiu*, a

càrrec d'Àngels Martínez Bonafé, professora d'Història de l'IES Isabel de Villena. Juntament amb les conferències, s'oferiren dues interessants taules rodones sota el títol d'*Experiències i pràctiques d'innovació i democratització educativa: testimonis i vivències*, en la primera de les quals participaren Baltasar Vives, exdirector general de la Conselleria d'Educació, Pilar Maestro i Xosé Manuel Souto, dels Equips de disseny curricular, i Juan Hernández dels Centres de professors. I en la segona Batiste Malonda del Col·lectiu de Mestres de La Safor, Francesc Úbeda i Josep Morata, del Col·lectiu de Mestres de La Costera, Anna Maria Mestre Boluda de l'Escola d'Estiu Marina-Safor, i Teresa Hermoso, del Moviment Cooperatiu d'Escola Popular

Com ja és habitual en aquestes jornades, els participants gaudiren de la possibilitat de realitzar una visita guiada a la ciutat de Gandia.

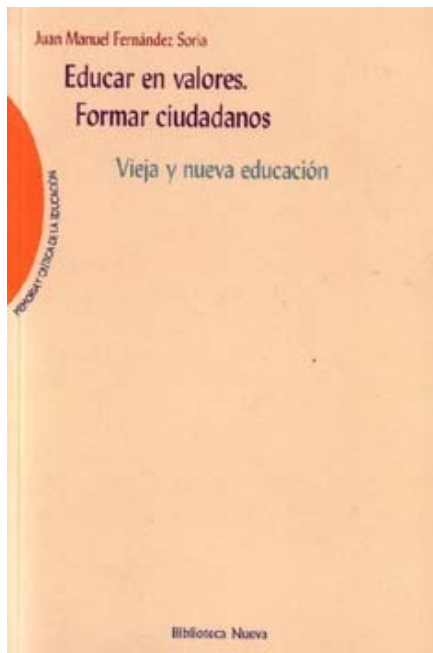

PRESENTACIÓ DEL LLIBRE CLASSE OBRERA, CULTURA I EDUCACIÓ A MALLORCA (1868-1936), DE MANEL SANTANA MORRO

El passat dimarts dia 11 de desembre, al Gran Hotel de Palma, es va presentar el darrer llibre del nostre company Manel Santana Morro, del qual us oferim més informació a la secció de llibres rebuts d'aquest mateix butlletí. L'acte comptà amb les intervencions del Sr. Lleonard Muntaner, editor de l'obra, el Dr. Sebastià Serra Busquets, catedràtic d'Història Contemporània de la UIB i president de l'Institut d'Estudis Baleàrics, la Dra. Francesca Comas Rubí, professora titular de Teoria i Història de l'Educació de la UIB, la Sra. Maria Antònia Oliver París, presidenta de l'Associació per a la Recuperació de la Memòria Històrica, i el Dr. Manel Santana, autor de l'obra.

Manel Santana ha investigat, amb profunditat, el moviment obrer a Mallorca, ha publicat sobre el tema alguns altres treballs anteriors al llibre present. En aquest cas, aquesta darrera obra se centra en l'aportació a l'educació no formal i informal del moviment associatiu popular a Mallorca entre l'inici del Sexenni Revolucionari i el començament de la Guerra Civil.

FERNÁNDEZ SORIA, J. M. *Educar en valores. Formar ciudadanos. Vieja y nueva educación*. Madrid: Ed. Biblioteca Nueva, 2007, 377 pàg.

Oportuna reflexió històrica sobre un tema que, com es diu al llibre, és una qüestió intemporal però que reneix en el debat polític actual. L'autor, que ens té acostumat als seus fonamentats i reflexius estudis, ens ofereix ara una revisió històrica del tema de l'educació moral des de la Il·lustració fins a l'inici de la Guerra Civil, des de la doble perspectiva de les teories i la pràctica. El llibre és una anàlisi de la dimensió històrica d'una temàtica educativa contaminada d'implicacions polítiques que es manifesta, de manera permanent, en la nostra història contemporània. Una obra que dona elements per entendre la confrontació entre dues concepcions de les normes social i de la forma de transmetre aquestes a les noves generacions: la fonamentada en la lògica del consens social, la racionalitat i el laïcisme. confrontada a la que es basa en els dogmes i la doctrina de l'Església Catòlica. Una demostració que la història de la llarga durada, la que dona més importància a les continuïtats

per sobre dels cavis, no pot deixar de ser una perspectiva dels historiadors.

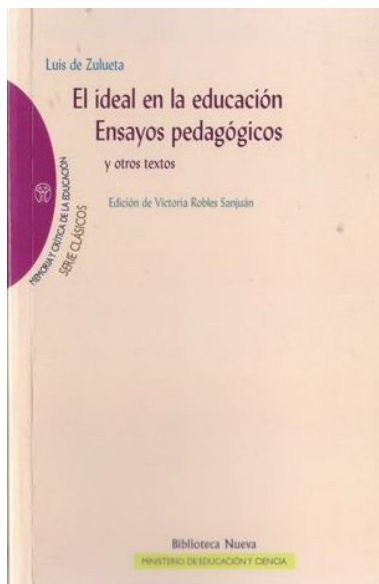
GONZÁLEZ-AGÀPITO, Josep; MARQUÈS, Salomó; NOGUER, Berta: *Resistència al franquisme i educació no formal*. Banyoles: Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles, Diputació de Girona, Patronat Francesc Eiximenis [Quaderns del Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles núm. 26], 2007, 379 pàg. ISBN: 84-933527-3-X

Actes de les XVIII Jornades d'Història de l'Educació i del Col·loqui de Tardor 2007, organitzats conjuntament per la Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana i el Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles, en què es recullen les conferències i les comunicacions presentades a les esmentades jornades que tingueren lloc a Banyoles el novembre de 2007 sobre la resistència al franquisme i l'educació no formal. En elles, diversos especialistes, bé sigui a través de les conferències, bé sigui a través de les comunicacions, tractaren un tema poc estudiat a hores d'ara per la nostra historiografia educativa com són les realitzacions, els espais, les situacions, etc., que la societat civil catalana trobà per transmetre, malgrat la dictadura, els valors de la dignitat i la llibertat humanes, i l'estima per la cultura i la llengua pròpia. Aquestes variades accions d'educació no formal o fora de l'escola, realitzades moltes vegades de forma discreta però eficient, de les quals en el llibre que ressenyem hom en pot trobar exemples clars a través de testimonis personals, tingueren una gran transcendència per deslegitimar la dictadura i crear una xarxa ciutadana d'una eficaç i perseverant oposició, que feu inviable l'objectiu franquista de reconquerir les ments i les societats. L'obra representa una valuosa aportació a la recuperació i l'anàlisi d'aquestes accions educatives no formals i de deslegitimació del franquisme que ens poden ajudar a comprendre l'època de la dictadura amb tota la seva complexitat.

MARTÍ ÚBEDA, Cristina. *Baltasar Champsaur. Un intel·lectual a Mallorca*. Palma: Edicions Documenta Balear [Menjavernys 74], 2007, 255 pàg. ISBN 978-84-96841-45-1

Biografia del catedràtic d'institut d'origen canari Baltasar Champsaur Sicília (1855-1934), que analitza els seus vincles amb la societat, la política i l'educació de la Mallorca entre els segles XIX i XX, fruit d'una memòria d'investigació de doctorat defensada a la Universitat de les Illes Balears per la seva jove autora. Champsaur, influenciat per les pràctiques educatives de l'institucionisme, ja que va ser professor a la Institució Mallorquina d'Ensenyament dirigida per Alexandre Rosselló, fou catedràtic de francès de l'Institut Balear, col·laborà com a «insensat» en la campanya crítica iniciada l'any 1890 i dirigida per Miquel dels Sants Oliver anomenada *Por Mallorca*, i fou també membre de l'Ateneu Balear a partir de 1888, en el qual exercí com a secretari de la Secció de Ciències Exactes, Físiques i Naturals, així com també del Cercle Mallorquí, com a membre de la Secció de Literatura, de la qual Joan Alcover era el director. L'obra a què ens referim analitza exhaustivament els seus anys a Mallorca, que es divideixen en dues èpoques (1885-1897 i 1906-1911), sent la primera d'aquestes la més fructífera quant a incidència educativa entre el moviment obrer mallorquí —cal tenir en compte que Champsaur fou mecenes i fundador d'una de les primeres escoles obreres creades a l'illa a les acaballes del segle XIX, el Centre Instructiu Obrer de Palma. L'obra representa, en definitiva, una aportació valuosa en el coneixement d'un sector de la història educativa de l'illa de Mallorca poc estudiat a hores d'ara: el socialisme educatiu.

ZULUETA, L. de. *El ideal en la educación. Ensayos pedagógicos y otros textos*. Edición de Victoria Robles Sanjuán. Madrid: Ed. Biblioteca Nueva / Ministerio de Educación y Ciencia (Sèrie: «Clásicos de la Educación» núm. 12), 2006, 230 pàg.

També publicada amb motiu de la celebració del Centenari de la *Junta de Ampliación de Estudios*, aquesta obra és una recopilació de vint assajos publicats per Luis de Zulueta entre 1903 i 1920, que són una bona síntesi dels fonaments filosòfics i pedagògics del pensament de qui, a més de professor d'Història de la Pedagogia a l'Escola d'Estudis Superiors del Magisteri, fou pensionat per la *Junta de Ampliación de Estudios* el 1924 i el 1927. En els assajos reunits en aquest volum, Zulueta s'ocupa, des de la seva perspectiva idealista, de temes tan diversos com el pensament de Montaigne i de Pestalozzi, la reforma de l'escola i l'ensenyament, o la condició de la dona i la seva educació. En el volum es recullen a més alguns fragments d'un quadern de notes que l'autor va escriure durant la seva

etapa d'estudiant a Berlín entre 1903 i 1905, i que romanien inèdits. Aquests fragments contenen els seus apunts dels cursos dels professors Friedrich Paulsen i Georg Simmel, que van exercir una notable influència sobre el pensament de Zulueta.

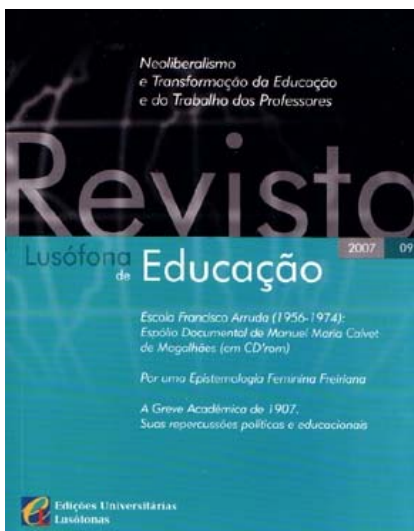
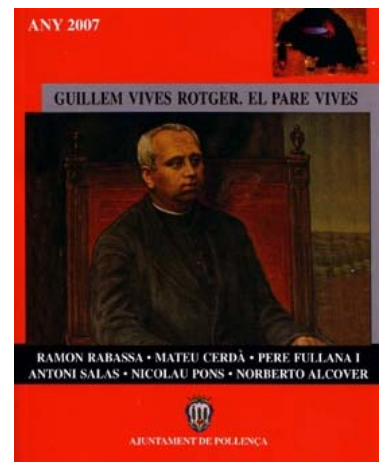

JIMÉNEZ MIER, F. *Batec. (Historia de vida de un grupo de maestros)*. Lleida: Universitat de Lleida, 2007, 176 pàg.

L'autor mexicà, un dels millor coneixedors del moviment Freinet a Catalunya, ens presenta el seu naixement en terres de Lleida a través dels mestres rurals que formaven el Grup Batec que, amb el suport de l'inspector Herminio Almendros, fou uns dels nuclis més actius de la vida educativa de les terres de ponent durant el període immediatament anterior al naixement de la segona República espanyola i fins al final d'aquesta. Els mestres de Batec pretenien experimentar de forma crítica dins el marc escolar nous mètodes i tècniques educatives.

RABASSA, R.; CERDÀ, M.; FULLANA, P.; SALAS, A.; PONS, N.; ALCOVER, N. *Guillem Vives Rotger, el Pare Vives*. Anuari, núm. 12 Pollença: Ajuntament de Pollença, 2007, 158 pàg.

Aquesta obra és formada per un conjunt d'articles dedicats a l'estudi de l'obra del Pare Guillem Vives, una de les figures claus i capdavanteres del catolicisme social a la Mallorca del primer terç del segle XX. A l'obra es revisa l'aportació de Guillem Vives a la creació del Patronat Obrer de Sant Josep de Palma (1907-1935) i a la seva influència en l'organització del sindicalisme catòlic a Mallorca. L'àmplia activitat formativa que va desenvolupar el Patronat: escoles, biblioteca, activitats de lleure, batalló infantil i primeres experiències d'introducció de l'escoltisme, fan d'aquesta obra una important aportació al coneixement de l'educació no formal o informal d'orientació catòlica en la Mallorca de les primeres dècades del segle XX.

Revista Lusófona de Educação, núm. 9 (2007).

La *Revista Lusófona de Educação* que dirigeix el professor Antonio Teodoro i publica Edições Universitárias Lusófonas inclou en aquest número sota el títol de «Escola Francisco Arruda (1956-1974): espólio Documental de Manuel Maria Calvet de Magalhães» una recopilació en un CD d'un ampli repertori de documents d'aquesta escola presentat per Maria Manuel Calvet Ricardo. El conjunt de documents, que es poden consultar reproduïts en versió pdf, suposen una important aportació a l'estudi de la gestió i a l'organització escolar durant l'etapa de l'Estado Novo portuguès. Aquesta iniciativa —la reproducció de documents escolars i la seva reproducció en format digital així com la seva entrega amb una revista científica— és una aportació que pot contribuir a la conservació d'una documentació educativa recent que en moltes ocasions és difícil de trobar i pot desaparèixer definitivament.

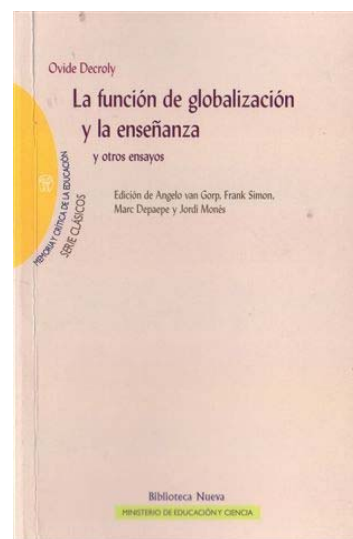

BOLETÍN DE HISTORIA DE LA EDUCACIÓN. Núm. 41, desembre de 2007, 172 pàg.

La Sociedad Española de Historia de la Educación ens ha fet arribar el darrer número del seu butlletí informatiu d'història de l'educació, en el qual podreu trobar, a més de les informacions relatives a la societat, informació detallada sobre la tasca d'investigació i publicació del departament de Teoria i Història de la Educació de la Universidad de Salamanca, entre els anys 1999 i 2007, una crònica-resum del darrer col·loqui de la SEDHE, celebrat a Guadalupe, el mes juny de 2007, i un ampli ventall de publicacions ressenyades durant el darrer any.

DECROLY, O. *La función de globalización y la enseñanza, y otros ensayos.* Edició d'Angelo Van Gorp, Frank Simon, Marc Depaepe i Jordi Monés. Madrid: Ed. Biblioteca Nueva / Ministerio de Educación y Ciencia (Sèrie «Clásicos de la Educación» núm. 13), 2006, 214 pàg.

En ocasió de la celebració del Centenari de la *Junta de Ampliación de Estudios* (1907-2007), l'Editorial Biblioteca Nueva conjuntament amb el MEC han publicat un conjunt d'obres d'autors i autores relacionats amb aquesta institució. En l'obra present, que forma part d'aquest conjunt, es recullen dos textos fonamentals de Decroly sobre la funció de la globalització, un dels pilars del seu mètode, al costat dels «centres d'interès». A més, al volum s'inclou un text de Decroly sobre l'evolució afectiva de l'infant, que també és un tema clau del seu pensament. Finalment, s'hi recullen tres articles de Decroly publicats a la *Revista de Pedagogia* en els anys 1924: «Esbozo de un programa aplicado en una escuela experimental»), 1927: «Libertad y educación» i 1932: «Reflexiones y encuestas sobre el bilingüismo». L'interessant estudi introductor d'Angelo Van Gorp, Frank Simon i Marc Depaepe es completa amb un treball de Jordi Monés sobre la recepció de Decroly a Espanya, que inclou una àmplia bibliografia en la qual es recullen les principals traduccions al castellà de les obres de Decroly i els seus col·laboradors, així com els llibres i articles escrits per espanyols sobre Decroly i la seva obra.

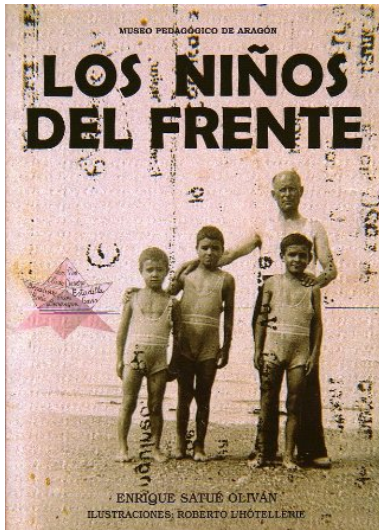
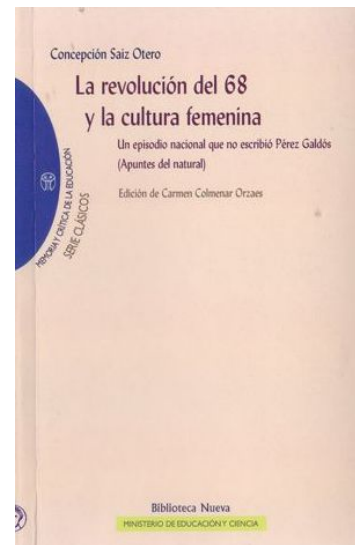

Papeles de Novelty. Revista de creación y mantenimiento, núm. 16, Salamanca, juny de 2007.

La revista *Papeles de Novelty*, publicada des del 1999, suposa una lloable iniciativa cultural sorgida d'una tertúlia cultural i literària que es reuneix ja fa anys al cafè del mateix nom, a la cèntrica plaça Major de Salamanca. En aquesta ocasió el número 16 està dedicat a temes relacionats amb la comarca de la *Sierra de Francia* i inclou un article del professor José María Hernández Díaz, titulat: «Leer, escribir y contar en Sequeros a fines del siglo XIX».

SAIZ OTERO, C. *La revolución del 68 y la cultura femenina. Un episodio nacional que no escribió Pérez Galdós (Apuntes del natural)*. Edición de Carmen Colmenar Orzaes. Madrid: Ed. Biblioteca Nueva / Ministerio de Educación y Ciencia (Sèrie «Clásicos de la Educación» núm. 14), 2006, 142 pàg.

També publicat amb motiu de la celebració del Centenari de la *Junta de Ampliación de Estudios*. Concepción Saiz Otero (1851-1934) va ser professora de l'Escola Normal Central de Mestres de Madrid, i posteriorment de l'Escola d'Estudis Superiors del Magisteri, i sempre ferma defensora de la idea que l'educació de les dones havia de ser igual que la dels homes. Aquesta convicció la va defensar tant des de la seva tasca docent diària, com des de fòrums públics, en congressos i conferències, així com en la seva producció escrita. A la seva obra *La revolución del 68 i la cultura femenina* l'autora, fent un relat autobiogràfic, fa una descripció de la seva trajectòria com estudiant i com professora, i ens situa, a través de la seva pròpia experiència, en el context historicoeducatiu de l'època que va viure.

SATUÉ OLIVÁN, E.; HOTELLERIE, R. *Los niños del Frente*. Osca: Museo Pedagógico de Aragón, 2007, 203 pàg.

Malgrat hagin passat més de setanta anys des de la desgràcia que suposà la Guerra Civil espanyola, encara ara resten moltes pàgines ocultes que cal investigar, sobretot si els protagonistes són els que no hi participaren de forma armada, sobretot si els protagonistes són els eternament oblidats: les dones, els ancians, els infants... Cert és, com bé ens diu l'autor, que hem d'aprendre a oblidar, però també hem d'aprendre a aprendre del passat, aprendre alguna cosa d'aquella desgràcia. Amb aquesta obra, publicada en la seva segona edició pel Museo Pedagógico de Aragón, es vol retre homenatge als infants que visqueren de primera mà l'horror del front de batalla.

PORTELL, R.; MARQUÈS, S. *Els mestres de la República en imatges*. Badalona: Ara Llibres, S.L., 2007, 175 pàg.

Aquest llibre recull les fotografies i els documents gràfics més representatius de l'escola catalana des del principi del segle XX fins que la Guerra Civil, l'exili i la repressió va esborrar del mapa els avenços aconseguits. Hi trobareu imatges dels protagonistes, de pedagogs, de mestres i alumnes, de colònies, de semicolònies, d'edificis, de revistes escolars, de dibuixos d'infants en guerra... La immensa tasca de documentació especialment realitzada per a aquest llibre, dirigida per Raimon Portell i Salomó Marquès, vol servir d'homenatge a totes les persones que van posar el seu granet de sorra per construir una escola millor, a tots els que volgueren inventar una escola moderna per a un país avançat.

SÁNCHEZ ARBÓS, M. *Una escuela soñada. Textos*. Edición de Elvira Ontañón y Víctor M. Juan Borroy. Madrid: Ed. Biblioteca Nueva / MEC, (Sèrie «Clásicos de la Educación» núm. 15), 2007, 256 pàg.

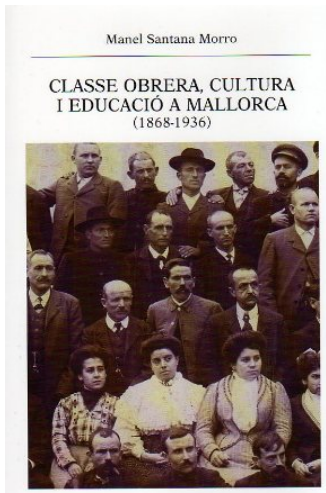
També publicada amb motiu de la celebració del Centenari de la *Junta de Ampliación de Estudios*(1907-2007). En aquesta obra es recullen els textos més significatius de María Sánchez Arbós (1889-1976), que resumeixen el pensament pedagògic i el compromís amb l'escola d'aquesta mestra que «participà de la il·lusió cultural i pedagògica que va propiciar la proclamació de la II República». En primer lloc, s'hi inclou el text d'un fullet que María Sánchez Arbós va preparar sobre els dos primers anys de funcionament del Grup Escolar Francisco Giner de Madrid, així com alguns fragments inèdits del seu diari dels anys 1933-1936. Seguidament s'hi inclouen els seus articles sobre «Els problemes de l'escola» publicats en el *Butlletí de la Institució Lliure d'Ensenyament* entre 1932 i 1936. Els dos últims textos que conformen el volum tracten sobre els mètodes de l'ensenyament de la lectura i l'escriptura en l'escola primària, i sobre l'organització de l'escola primària espanyola del seu temps (escoles

graduades i unitàries). El volum va precedir d'una introducció d'Elvira Ontañón, filla de María Sánchez Arbós, i d'un estudi preliminar de Víctor M. Juan Borroy, un dels millors coneixedors de la figura de María Sánchez Arbós.

ALBERTÍ, O. *El silencio de las campanas. De l'anticlericalisme del segle XIX a la persecució religiosa durant la guerra civil a Catalunya*. Barcelona: Proa, 2007, 432 pàg.

Llibre escrit «a favor d'una memòria completa» i, certament, de la memòria històrica també formen part fets com la persecució religiosa portada a terme especialment durant el primer any de la Guerra Civil, (del 19 de juliol de 1936 a l'estiu de 1937 van ser assassinats 2.441 religiosos) en el territori republicà i que afectà el professorat i magisteri de les escoles religioses, a més del clergat diocesà i comportà la crema d'esglésies i escoles religioses. El llibre examina els orígens i precedents de l'anticlericalisme des del segle XIX i la seva evolució durant el segle XX i el paper bel·ligerant, en general, de l'Església contra la República. El cos central de l'obra es dedica a fer balanç i anàlisi d'aquests execrables assassinats i tortures que s'alcen, en un colpidor paral·lelisme, al costat dels assassinats realitzats des del mateix 18 de juliol en el bàndol rebel per falangistes i militars contra republicans o nacionalistes. Eliminar matant els adversaris com forma d'anorrear una forma de pensament, unes creences i un model social. Una lectura obligada per fer llum sobre uns fets que sols coneixíem a través de la historiografia acrítica i hagiogràfica produïda pel franquisme o l'integrisme religiós. Una reflexió indispensable sobre el fenomen de l'anticlericalisme i sobre uns fets violents que encara pesen sobre l'actualitat com mostra la polèmica oberta a causa de la recent beatificació massiva de centenars d'aquestes clergues, religiosos i religioses assassinats. L'autor sobre les dades aplegades, una rigorosa documentació i una honesta anàlisi, conclou que fou una operació perfectament organitzada des del plantejament de realitzar una revolució dins la pròpia contesa bèl·lica i no pas fruit d'uns incontrolats.

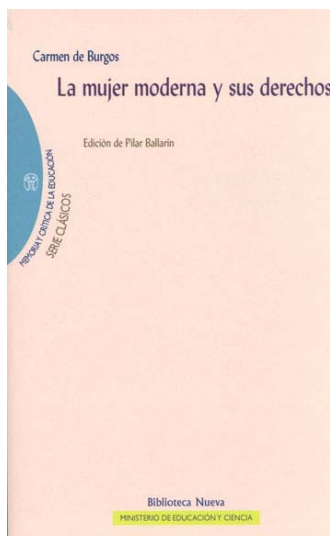
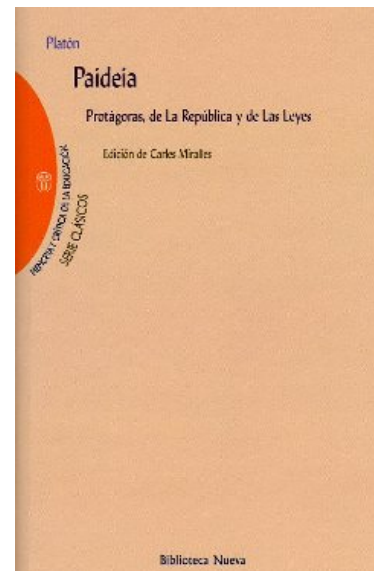
del món obrer.

SANTANA MORRO, M. *Classe obrera, cultura i educació a Mallorca (1868-1936)*. Palma: Lleonard Muntaner editor, 2007, 187 pàg.

En aquest llibre l'historiador Manel Santana ens permet endinsar-nos en la tasca educativa del món associatiu popular des dels seus orígens fins a la Guerra Civil. Després d'introduir-nos, amb un primer capítol, al que fou el moviment obrer a Mallorca, Santana ens parla d'espais per a la cultura obrera com els cafès, les tavernes i els locals de les societats, tot destacant la important tasca d'educació informal que es desenvolupà en aquests entorns. Escoles nocturnes, conferències, biblioteques, premsa obrera, teatre, activitats de temps d'oci...; tot un ampli ventall d'activitats, que ajudaren a crear una cultura obrera a Mallorca, s'analitzen amb detall en aquesta obra que ens ofereix, si més no, un bon model per a l'estudi de la influència politicoeducativa de la societat civil i els grups de pressió social

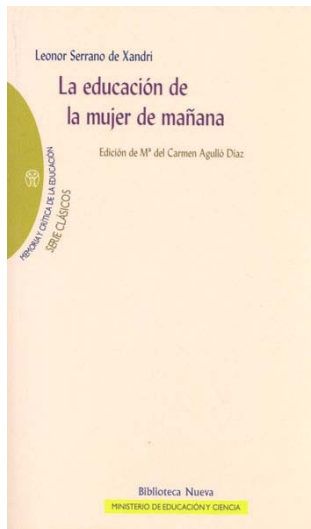
PLATÓ. *Paideia. Protàgoras, de La República y de Las Leyes*. Edición a cargo de Carles Miralles. Madrid: Biblioteca Nueva, 2007, 217 pàg.

En aquest llibre Carles Miralles ens ofereix una selecció de textos de Plató, integrats pel diàleg *Protàgoras*, i alguns passatges dels diàlegs *La República* i *Las Leyes*, que parlen del que avui entenem per *educació*. Aquesta edició, que fou originalment publicada en català a l'editorial Eumo, porta el lector per un camí que recorre aspectes com la cura dels infants (*paides*), la seva instrucció i formació, que els grecs anomenaven *Paideia*, fins a la joventut i ciutadania. Models mítics, rituals, polítics; la consciència de canvis importants, en l'Atenes del segle V aC, el recel, ja aleshores —entre oralitat i escriptura— d'haver deixat endarrere una educació antiga. Tot això té com a resultat un trajecte que es convenient haver recorregut abans de Plató, per tal de poder llegir-lo directament de les seves obres, i no tan sols del que s'ha atribuït a Plató fins ara referent al tema de l'educació.

BURGOS, C. de. *La mujer moderna y sus derechos*. Edició de Pilar Ballarín Domingo. Madrid: Ed. Biblioteca Nueva / MEC, (Sèrie «Clásicos de la Educación» núm. 16), 2007, 320 pàg.

Obra publicada també amb motiu de la celebració del Centenari de la *Junta de Ampliación de Estudios*. Carmen de Burgos, «Colombine» (1867-1932), va compaginar el seu treball de professora d'Escola Normal a Guadalajara, Toledo i Madrid, amb una frenètica activitat d'escriptora, que, en gran part, va estar dedicada al servei de la causa femenina. La seva obra «La mujer moderna y sus derechos», publicada originalment en 1927, és un testimoni de gran valor per a conèixer l'evolució i situació de les dones de l'època i una obra emblemàtica del feminisme espanyol, de denúncia de la injustícia i de reivindicació de la igualtat. Com assenyala Pilar Ballarín, autora de l'estudi introductor, es tracta d'un assaig eminentment educatiu, en el sentit ampli del terme, en el qual la necessitat de major i millor educació per a les dones és present en tota l'obra i és transversal a tots els temes que s'hi tracten (denúncia de la situació legal de les dones, especialment en els codis civil i penal; reivindicació del dret de les dones al saber, al treball, al sufragi, etc.).

SERRANO, L. *La educación de la mujer de mañana*. Edició de Maria del Carmen Agulló Díaz. Madrid: Ed. Biblioteca Nueva / MEC (Sèrie «Clásicos de la Educación» núm. 16), 2007, 320 pàg.

Leonor Serrano y Pablo —Xandri— (1890-1942), inspectora d'educació a Barcelona, forma part de l'elit de dones formades a l'Escola Superior del Magisteri que, gràcies a una beca de la *Junta de Ampliación de Estudios*, varen viatjar per Europa i conegueren noves pedagogies i maneres diferents de viure la feminitat. Partidària de construir una pedagogia científica, el seu coneixement de les pràctiques montessorianes la va reafirmar en el respecte a la individualitat i la diversitat de la persona. En *La educación de la mujer de mañana* defensa la idea tradicional de la maternitat com a funció essencial específica de la dona en la societat, però la seva original definició de la maternitat integral l'apropa a pressupostos innovadors, en els qual el respecte a les decisions individuals preval sobre les necessitats de l'espècie. Modernitat i tradició conviuen en una obra en què la seva finalitat és la de marcar les línies directrius de l'educació de les nenes que seran les dones del demà. En aquest cas, l'edició i presentació crítica d'aquesta obra l'ha realitzada M. del Carme Agulló, professora de Teoria i Història de l'Educació a la Universitat de València.

Aquells que estigueu interessats a donar a conèixer publicacions i/o informacions diverses a través del proper butlletí, ens les podeu fer arribar enviant la informació a les adreces següents: <bernat.sureda@uib.es>, <xisca.comas@uib.es> o <xavier.motilla@uib.es>, o als corresponents de Catalunya, <ramon.tarros@eresmas.net>, o de la Comunitat Valenciana, <m.carmen.agullo@uv.es>, abans de dia 14 de març de 2008.

Direcció: Bernat Sureda, Francesca Comas
Secretari: Xavier Motilla Salas
Corresponsals: Ramon Tarrós (Catalunya) i Carme Agulló (Comunitat valenciana)
Correcció lingüística: Rosa de Ozollo
Maquetació: Catalina Ordinas

DL PM-2519-2002

En aquest número han col·laborat: Josep González-Agápito (Universitat de Barcelona), Maria Isabel Miró Montoliu (Universitat Rovira i Virgili)

Edita: Societat d'Història de l'Educació dels Països de Llengua Catalana, Àrea de Teoria i Història de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears.
Amb el suport de l'Institut d'Estudis Catalans.

Institut
d'Estudis
Catalans

